

Végel László

VISSZANÉZÉS A KÉPZELETBELI JÖVŐBŐL

Egy napló epilógusa

A béke betömködi a háború gödreit, amelyek felett, mint a névtelen sirhantokon, kékeszöld ködpárnák lebegnek, és elmossák a háború és a béke közötti józan különbséget, permetük beszivárog legszemélyesebb érzelmeimbe, mintha velük háltam volna, cseppfolyóssá oldják a dolgokat, s az egymásra üledő palimpszesztus-időrétegek sem tudják megfejteni a bennem lejátszódó változásokat; azt, hogy miért bámulom kitartóan a napfény aranyára szomjúhozó galagonyabokrot, miért köti le a figyelmem a fák lombozatának ideges rezegése, miért vagyok képes rendületlen kitartással magamban akár tízezerig is számolni, habár nyugtalan természetemtől semmi sincs ennél távolabb. Magamban ismétlgetem a számokat, és érthetetlenül kérdezem, miért tüzelnek váratlanul egymásra polgárok a belvárosban vagy a perifériákon. Mindenhol ugyanaz a jelenet fogad. A minap valamelyik Duna menti városkában hat napig dült valamilyen háborúféleség. Senki sem kérdi, miért. A tegnap lejátszódó kezdetek azonnal homályba vesznek, s csodák csodájára, a gyűlölet sem lángol fel többé. Sem a jónak, sem a gonosznak nincs következménye, tehát okokra sincs szükség: sterilizált, szórazokoztató vágóhíd a világ. Fellángolnak és lecsillapodnak a harcok, észre sem vesszük őket. Ez nem háború, hanem polgárháború, vigasztalódnak a derűlátók. Mások azzal hitegetik magukat, hogy a bűnözők számolnak le egymással. Kínosan együgyű magyarázatokkal verjük ki a fejünkéből, hogy a háború szorosan kötődik létezésünkhöz, főleg most, amikor *az ok nélküli halál vírusa hódít*, hiszen mindenki meg van győződve: mégis beköszöntött a várva várt béke, amelyben idő előtt „boldog barbárok” lettünk.

Az igazi megváltás a Balkánon, vagy – merjek-e őszinte lenni az itt élő népek hártalan büszkesége láttán? – az euforikus, az örökös másnaposságban szenvedő Kelet-Közép-Európában, az irodalmi logomániában gyógyulást kereső Duna menti térségben, hogy mindannyian *Hans Kasparokká* váljunk, újratanuljuk a szavakat, vánszorongjunk el az egyszerű, világos mondatokig, előttük ássuk a földbe magunkat, és esküdjünk meg: nem tovább. Csak a tiszta *igent* és a tiszta *nemet* becsüljük meg, a többit felejtjük el. Ezen túl életveszélyes révületbe esünk, a bonyolult nyelv olyan tapasztalatba sodor, amelynek köszönve létezőnek tartjuk azt, ami nincs, de nem veszünk tudomást a láthatatlanról, amely körülkerít bennünket. A szavak öntörvényű hatalma megsemmisítette tapasztalatainkat.

Nézem a béke harsány színekkel kikozmetikázott arcát, és felháborodom, mert a tökéletes álca bájos bohóckodást rejteget. Reználtan legyintek, hiszen részese vagyok az eseményeknek, s látom, hogy megint követeljük a szép és az okos hazugságokat, tehát nem ajánlatos egyszerű érzelmeinkkel előjónnunk, csupán önmagunkat és másokat kell elkápráztatnunk a rajtunk ejtett sebekkel, mint ahogyan a baljós naplemen-tében is csak azért szabad gyönyörködnünk, mert szép látványnak kiáltottuk ki. Azzal áltatjuk magunkat, hogy a vulkánkitörés is afféle formajáték. A szépségeszményünk ravasz öncsalás, elegáns félrevezetés lett, és az marad mindaddig, amíg cinkos bűnrészességének nyilvánvaló bizonyítékai nem borzongatnak meg bennünket.

Komikus kor az, amelyben a téboly és a boldogság ollója ily tágra nyílt. Nagy, látványos komédiásként toporog az ezredvég, amelyben senki semmiért sem akar meghalni, tehát bármikor tömeghalálba terelhetnek bennünket. Győzött az elitista nyájszellem, mert többé nem akarjuk hallani az égi lépcsőkön dobogó kemény lépteket. Nem akarjuk látni a mennybe menetelő súlyos bakancsokat. Lelkünk azért olyan érzékeny s kifinomult, mert testünkkel durván hazudunk.

Gyűlölöm a természetet, mivelhogy közömbösen méri az órák fogyatkozását. Ha becsülném és fejet hajtánék előtte, akkor elborulna az agyam. Az út végi fenyegetésnek – ezen a ponton nem kell a köveken szikrát vető vagy az aransárgán csordogáló fény, hiszen egy szál gyertya lángja is nagy ragyogást teremt – tiszta fejjel megyek elébe; kifinomult a látásom, a gyertyafény rendet teremtett bennem. Végre minden tárgy megtalálja biblikusan pontos helyét, visszanyeri eredeti rendeltetését. Megtanultam: csak akkor keressem a helyem, ha véglegesen kijelölték azt. Mindaddig lebegjek, mint a homokszem a szélviharban vagy a hópehely a téli ítéletidőben. Az idő úgy forog velem, ahogy én keringek lebegés közben. Zöldell a lugas, a fű kisarjad, reggelente dagadva-duzzogva ömlenek a kerti teraszra a rozsdavörös fénysugarak. Így muszáj kezdenem a napot, puha árban ringva, szeszélyes hatalmának engedelmességgel. Az éghatáron szétszóródnak a napkelte mívesen ívelt felhőinak utolsó pihéi, a felhőhullás felkelti bennem a boldogságszomjat, megszakítja az élet nyomasztó egyhangúságát. Nincs szükségem önazonosság-nyomozó hely- és időváltoztatásra. Mozdulatlanságomat a magányérzet gyöngyzápora jutalmazza. Beavattattam a képzetek varázsába. Nem félek többé attól, hogy szótlannul is megszólalok, s ezzel akaratlanul leleplezem magam, hiszen már a szavak is megkímélnék, akárcsak a gyorsan múló órák.

Estéknként számon kérő pillantást vetek az Almási úti pravoszláv templom kivilágított tornyára. Évtizedeken át figyeltem, s nem értettem, miért nem növekszenek körülötte a juharfák. Vagy az ágak is imádkoztak, s ami fohászkodik, az undorodik a változástól. Csakis erről lehet szó, mert hiszen a pár száz méterre odébbra levő tömbház körül szépen terebélyesednek a juharfák koronái. Meglehet, ugyanabban az esztendőben ültették el őket, mégis mekkora különbség van köztük. Melyik fa töprengett igazságosabban? A fákat nézem, de magamat keresem. Szeretném tudni, melyik csoportba tartozom. A testem már törékeny, a szélfodor is meghorzsol és könnyedén elsodor. A Duna felől fekete viharfelhők közelegnek, de nem csukom be az ablakot, befogadom a szobámba a szelek homokfelhőit. Hozzák csak az üzenetet! Végre lesz kikkel elbeszélgetnem. Szép sorban faggatózom majd. Melyik esztendőben ment véglegesen tönkre a televízióm? Az íróasztalom vagy húsz centiméterre elmozdult a könyvespolctól. Mikor történt ez, és miért? Nem találok a nagyapámtól örökölt töltőtollamat? Eltűnt F. ajándéka, egy vászon könyvjelző, amelybe saját kezűleg himezte be a nevem. Lehet, hogy ezzel együtt nevem is elvesztettem. Kotorászok a fiókokban, de hiába. Megállok az ágyam előtt, és eltűnődök, hová tűnt el a fehér ágylepedő. Melyik évben kallódott el a párnahuzat? Pedig a frissen vasalt lepedő, párnahuzat meggyőzne arról, hogy a saját időmben élek. Miért csúszok le az ágyról álomban? Meddig fogok még álmodni? Nem akarok semmiről sem tudni, úgy szeretnék üldögdélni az ágy szélén, mintha egy hosszú szólóéneket hallgatnék. Ne szakadjon meg soha! Szívemnek nem volt elég ideje a változásra.

Azt mondják, a művészet: emlékezés, de ki hisz még ilyen közhelyekben, amikor a jobb társaságokban neveletlenségnek számít rákérdezni a közelmúltra, amelyet elsikkasztottunk, mint a nevünket vagy a szavak eredeti jelentését. A legnagyobb hazugság

a múlt lett. A gyilkosok elviselhetetlenül józanok és találékonyak; igazuk van: élni kell. A történelem a szobatudósok dolga, mondják, ez alatt az értendő, hogy az élet a bűnrészesek égi mezeje. A millenárius közérzet nyomasztó optimizmusa uralkodik felettünk. Vidám apokalipszist mímélünk, de még annyi eredetiség sincs bennünk, mint amennyi száz évvel ezelőtti elődeinkben volt. Szinte valószínűtlen, hogy valóban lejátszódott néhány botrányos esemény. Védekezésből *nonszenszszé gyúrjuk át a tragédiát*, s a permanens háború is olybá tűnik, mintha az újságok pletykarovataiból költözött volna a valóságba. Vagy egészen másként játszódott le, mint ahogy én megfigyeltem? A vánszorgó időből kiemelkedik az öntelt csend, amelyben halkan, a leghalkabb sutogásnál is halkabban görög le-föl a történelem. Néhány silány évre érvényes belépőjeggvel körülmélelek benne. A szemem előtt előregomolygó múltbeli eseményekből levontam a tanulságot: kitaszítatva figyelem őket egy-egy ponton ideiglenesen megtorpannak, várakoznak, megpihennek. Ezeket a pihenőhelyeket katasztrófaként éljük át, de csak a szemünk kárpázik, a történelem csupán elszenderedett, hogy aztán látványosan meggörmnyedve vessem rám egy pillantást, a szemvillanásnyi idő elég ahhoz, hogy üres, közömbös tekintete megdermesszen. Miért élek, miért? Ezekért a kocsonyás szemgolyókért? Ezért a medúzaarcért? Létezésemnek meghátrálási esélyt teremt a felismerés, hogy minden, ami velem történt, nélkülem fog befejeződni. Vidámság honol a Balkánon, csak a bűn lapít bennünk, ettől vezérelve türelmetlenül követeljük az ezredfordulót, a felejtő megváltást, a Szörnyű Csodát. Közeledtét egyelőre csak a Nagy Alföld széle felett süvítő hideg Kosava jelzi, mire önkéntelenül is a fűtőtest mellé húzódom fogvacogva. Pedig a szobában olyan meleg van, mint a gőzfürdőben. Nyáron is így melegszen, nem az aranysárgán-ezüstsziürkén tűző napsütésben. A bőrömön táncoló perzselő napsugár csak feltételezés, a hideg fűtőtest a hiteles valóság. Olajból, sóból, cukorból, lisztből is van elegendő. Sok borsófőzeléket készítettem be, ez az egyedüli főzelékféle, amelyet gyermekeim fogyasztanak. A húskonzerveket szép sorban elhelyezem a polcokon. Mindezeket, akár csak a kenyeret és egyéb szükséges dolgokat, bármikor megvásárolhatom a szomszédos draggstorban. A gyermekeim is saját útjukra tértek, csak időnként nyitnak rám ajtót. De mégis bekészitem a tartalékot, nem a régi, félelemteli reflexeim működnének, hiszen immár akkor sem érzem az éhséget, ha napokig nem eszem, hanem az a felismerés ösztökél, hogy egyre lassabban emelem fel a kezem, és néha nagy gyengeség kap el. Évekkel ezelőtt az agyamba véssődött, hogy mindennek kéznél kell lennie. Egy határvonalon túl az élet természetes adományai mellékesekké válnak, csak azok a tartalékok fontosak számunkra, amelyekre soha semmi szükségünk nem lesz.

Olyan vagyok, mint a gyümölcsfa késve beérő egyetlen szem gyümölcse. A természet másra készülődik, nem a szüretre. Nem bocsátják meg nekem a percek, hogy valamennyivel később születtem, és ezért néhány nappal tovább kell élnem.

A fehér papír elsötétedik a szemem előtt, már megint áramszünet van, gondolom magamban. De nem a múlt kísért, csak a szemem hunytam le, mivel egy elképzelt dolog valósághitelét akartam ellenőrizni, ezért tévesztettem össze a fény és a sötétség váltakozását. Nem nyitom ki a szemem, nem folytatom az írást, amely éppen arról szól, hogy átölelt, megcsókolt egy ébenfaarcú balkáni szerb lány. De csak egy pillanattig tartott az egész. Nme érzem arcomon az ajkát, sem a lehetét a bőrömön. Csak egy árnyrajz rajzolódik ki a szemem előtt megvillanó késpengén. Az élmény hitele az időtáv dolga; minél jobban eltávolodik a velem megtörtént esemény, annál hitelesebb a rám kimért csapása, vagyis semmi sem távolodik el, csak a vánszorgó idő nem cipeli

magával az eseményeket, amelyek továbbra is körülöttem ólálkodnak. Felejtennem kell az emlékezést, mivelhogy nincs mire emlékezni. A valóságos események sorra meghazudtolódtak, csak a késpengén kirajzolódó ébenfaarc árnyképe maradt utánuk. Csak ennek alapján feltételezhetem, hogy átölelt az a lány, hogy valóban érzékelttem testének bűnös illatát, miközben arról faggatott, miért léptem arra az útra, amelyik nem az enyém. Miért tolakodtam közéjük? Miért lézengek haszontalanul a Balkánon? Hiszen úgysem tudtam azonosulni semmivel. Úgy mért végig, mint egy zsebmetszőt. Nem tudta eldönteni, szeressen-e vagy gyűlöljön azért, mert egyszer lefeküdt velem. Vagy azért gyűlöl, mert láttam bűneiket. Együtt estünk át a sunyi balkáni próbatételre, de hiába: magunkra maradtunk, egymással szemben – idegenül, gyűlölettel. Még egy kívánatos női test is a késpengevillanásban mutatja meg magát, de mást nem várhatok, hiszen a hazátlanoknak nincs szerelme, jutalmuk a tárgyaltalan sóvárgás. Pedig úgy szeretnék hazára találni, mint a szeretetre, hogy akadjon egy asztal, amely mellett nem ülök egyedül, s legyen valaki, akinek a szobájába lábujjhegyen besurranok, ha éjszaka villámlik, és recsegés rázza meg a toronylakást, hogy becsukjam az ablakot, nehogy megfáztassa testét a beáramló hideg levegő. A zaj azonban felriasztotta, régi becéző szó hagyta el az ajkát, nekem ennyi gyengédség is elegendő volna. De ezután tágra nyitja a szemét. Ki bizza rá magát a szavakra, int le türelmetlenül. Hiszen nem te állítottad, hogy egyik napról a másikra megváltozott a jelentésük? Nem te mondtad, hogy legnagyobb csapdánk a szavak feletti győzelem, a jelentések kihullottak hüvelykűből, és láthatatlan kísértetként kóborolnak körülöttünk. Felszabadítottuk a szavakat, amelyek hálátlanul megbosszulják magukat. Hát igen, megint játszunk a szavakkal, bólintottam kényszeredetten. Ilyesféle csonka párbeszédfoszlányok maradtak kettőnk után. Országok omlottak össze, átharaptuk egymás torkát, házhoz járt a gyűlölet, végre feltártuk, kik vagyunk. A háborúban megpillantottuk az igazságot, s felháborodva tiltakoztunk: ez tiszta hazugság. A békében viszont nem maradt más hátra, mint eltüntetni az igazságot, ami nem lesz nehéz, hiszen a történelmet úgyis átírják a tudósok, pontosan annyira lesz romlott és annyira szelid, pontosan annyi értelemmel rendelkezik majd, amekkora hazugságot megérdemel.

Lehet-e még a szülőföldről beszélni? Szabad-e még szeretni azt? Kell-e még ájtatosan hízelegni neki? Az is romokban hever, de jönnek még újabb balga nemzedékek, amelyek betemetik a beomló sírhantokat, megpuhítják az időt, hogy kényelmesen elszenderegjenek benne. Pedig úgy tűnt, hogy a szülőföldet könnyebb lesz megvédeni, mint a hazát, hiszen az még a tenyeremben is elfér. Elvesztettem mindent, olyan lett a táj, mint egy üres lakás. Az éjféle vihar többé nem ébreszti fel bennem az aggodalmat, hogy az ég aranyszálakkal emelheti magához a várost, s annak csak makettjét hagyja idelelni. Szorongva csatangolok a makettutcákban, hogy felfedezzek legalább egyetlen ismerős arcot. *Saját szülőföldem száműzöttje lettem*, ezért sóvárgok arra a szeretetre, amely gondolataimmal, élettapasztalataimmal fordított irányba hív. Szülőföld: ez azt jelenti, hogy a kövek, a fák, a hópelyhek, a homokszemek is szeressenek. Ez a vak szenvedély azonban egy ponton túl istenkáromlással ér fel, mert végül is csak azt a szerfölkött kellemetlen felismerést tudatosítja bennem, hogy a szeretkezés idejéből csak néhány perverz óra őrződött meg. Az asztalon száraz virágcsokor-törmelék, ceruza, szalámihéj, joghurtos zacskó, kenyérmorzsák a zsirfoltos papírszalvétán, mintha éppen most fejeztem volna be a vacsorát; töltőtoll, félig teleirt papír, olvashatatlan feljegyzések, velem szemben egy üres tonetszék. Ütött-kopott szőnyeg. A széken felejtett piszkos vagy vasalatlan ingekről hiányoznak a gombok. Az előszobában félreta-

posott cipők. Évekkel ezelőtt meghibásodott a bejárati csengő. Búcsúzik fattyúgyermekétől a század. Mivelhogy jobb dolga nem akadt, unalmában rendszerint a hajnalra várakozott. Régóta mehetnéke volt már, kissé elunta a dolgot, de ki kellett tartania, ugyanúgy, mint nekem, szórakozottságból élte túl saját romlását. Kizárólag ezt az öncélúságát becsülöm benne. Mostohám volt, de végül is együtt várakozunk. Egymásba botlottunk, mire ő durván eltaszított magától. Magatokra hagylak benneteket, mondta, de képtelen volt folytatni, meg megbénult a nyelve. Testamentumot sem hagy maga után, hiszen ő is csak néhány órányi perverzítésra emlékezik. Látványosan érkezett, és sértődötten elsántikál, zsebei ki vannak tömve azokkal az ajándékokkal, amelyeket szét kellett volna osztogatnia közöttünk. Nem tehet róla, hogy rendszerint kihagyott az emlékezete.

A környező utcákban virágoznak a hársfák, belélegzem édeskes-kesernyés illatukat, amitől valamennyire kitisztul a fejem. A hársfák júniusi virágzása figyelmeztet, hogy újra elmúlt egy év. A Futaki utcai piacról eltűntek a valutaüzérek, a cigarettacsempészek, a kávé, a WC-papírt áruló roma kölkök. A tölgyfák lengetik leveleiket, amelyeknek nincs többé alkalmuk arra, hogy megbotránkozzanak. Csak egy puffadt arcú rendőr ácsorog a sarkon, a járókelők rá se hederítenek, senki sem lesi a felbúgó szirénahangot. Nem fékez a rendőr kocsi, amelyből gumibotot szorongató rendőrök ugrálnak ki, hogy összefogdossák a zugkereskedőket. A pultokon gyümölcsök virítanak, mellettük üvegházi paradicsom, elsuhanak a hónapok, az árusok kiteszik a pultra a hagymát, kaprot, sárgarépát, kelkáposztát, sokszor még ananászt is látok. S minden változás ellenére az élősövény tövében csillognak az üres golyóhüvelyek. Elkapom a tekintetem. Esténként rendszeresen mossák az utcákat. Reklámok ragyognak a házak homlokzatán, természetesen európai cégeket hirdetnek. Sunyin besompolygott közenk a gyilkosok pénzével barátkozó nagyvilági tőke.

Csodálatos fickók, lelkendezik valamelyik bank rendésze, aki nem oly régen a Szarajevó környéki hegyekben orvlövész volt. Egyikük autójában két telefon van, mondja, fax, kávéfőző és televízió. Az egyik bankár szeretője a boszniai harcterekre volt kíváncsi. Én kalauzoltam el, meséli a rendész, elől vezettem a kocsimat, a nő mögöttem a sajátját, amikor ő fékezett, hogy fényképezzen, akkor én is fékeztem. Ha fontos színtérré értünk, akkor bevártam. Beavattam a háború titkaiba. Hol gyilkoltuk a muzulmánokat. Hol gyilkoltak minket a horvátok. A fordító kapásból lefordított mindent, aztán kocsikáztunk tovább. Egyszer csak a visszapillantó tükörbe néztem, s a meglepetéstől majdnem az árokba fordultam. A nő a térdével kormányozta az autót. Ilyet még nem láttam, pedig nem vagyok mai gyerek: a háborúban megtörtént, hogy az egyik kezemmel a harckocsit irányítottam, a másikat pedig a gépfegyver ravaszán tartottam. De ettől a látványtól hányinger kapott el. Unom már, hogy folyton a harcmezőkre küldjenek a banktulajdonosok, hogy hiteles turistavezetőként szórakoztassam az üzletfeleket. A volt harcosok rendszeres szombat esti kávéházi találkozóira sem járok el többé. Összejöttünk mi, a volt bajtársak, hogy felidézzük a közelmúltat. Valóban érdemes volt oda eljárogatni, morfondírozott tovább, mert aki ebben a városban ér valamit, az mind megjárta a harctereket. Banki rendészként is ők alkalmaztak, én voltam ugyanis a legjobb orvlövész. Értek a revolverhez. A kezem még most sem remeg. Azóta csak sétálok a hallban, és megsaccolom a szőrmebundás nőket. Látszik rajtuk, hogy hisztérikusak, esténként nem bírnak elaludni, ha nem isszák le tökre magukat. Még a szexet is holtrészegen gyakorolják, szemük kimered, és szétrakják a lábukat. A világfájdalmuktól, a mélabújuktól felfordul a gyomrom. Bezzeg nem így volt a hábo-

rúban. Akkor rugalmasak voltak, mint a macskák. Izmos volt a testük, rúgkapálóztak és karmoltak. De őszintén szólva, elegendem van a háborúból, meguntam már, hogy amerikai és német üzletembereknek mutogassam a helyszíneket. Ezt csinálták belőlünk. Ezért harcoltam, hogy félmegtelen, illatos nők fényképezzenek? És a karizmaita tapogatva faggassanak, valóban elvágtam egy bosnyák torkát? Így degradálják a balkáni háborút. Azt gondolják, hogy örök időkre térdükkel kormányozzák az autót? De nem! Egyszer még megfizetik ezt a kéjelgést is.

Néha-néha megreteg egy emeletes ház, tudom, mi történt, már megint kézigránát robbant. Még a fejemet sem kapom fel. Egy családapa forgatta a kezében a régi trófeákat, kíváncsiságból szét akarta szedni a gyújtószerkezetet. A városszálen gránátokkal játszanak a gyerekek. A búzamezőkön időnként aknák robbannak. A vállunkat vonogatjuk. Eltűnt a különbség a véletlen baleset és az időnként fel-fellángoló, majd derűsen elcsituló harcok között. Vagy mégis megkülönböztethetjük a kettőt: az utóbbiakban állítólag cseppet sem gyűlölik egymást – sovány vigasz, hogy a békében sokkal nagyobb a gyűlölet, mint ezekben a villámháborúknak. Csak átvergődünk valahogy a következő évezredbe, hitegetjük magunkat. Nem sok idő maradt hátra, csak néhány esztendő. Micsoda milleniumi tűzijátékra számíthatunk majd szilveszter éjszakáján. Az ég krétafehér lesz, földöntúli világosság ragyogja be a tájat, az ablakokban kattognak a gépfegyverek, az ég felé világító kéziratok repülnek. Csodával határos módon kapcsolatba kerülünk az istenséggel, hogy megfélemlítve felriasszuk

Mit nyomozok magamban, ha odakinn minden a helyére került? Vagy az a betegség gyötört, amely megszünteti az odakinn és az idebenn közti neurotikus feszültséget? Rám telepedett a harmónia, mint a betegség, elviselhetetlen szellemtompító csapdába estem, amely álmatlanságra emlékeztető ébrenlétbe taszít, ahonnan nem lehet kimenekülni.

Hol vannak a nehezen megtakarított pénzemből vásárolt riasztóberendezések? Hol van az erkély szögén csüngő gázálarcom? Hol van a halogénlámpám, amely olyan gyéren világította meg komputertasztatúráját, hogy senki sem tudta, ha a lakásban tartózkodtam? Hol van az, akit szerettem? Akinek megesküdtem. Hová tűntek az utak, amelyekről nincs visszatérés? Istenem, mire várok még a lombok foszlányos árnyékában töprengve, hogy miért nem sötétedik el soha az ég? Hová repültek el az éjszakáim? Úgy érzem, másik ember voltam, aki találkozott egy idegennel.

A fiam nyit ajtót rám, megáll a szoba közepén, és titokban kémleli az arcom. Szemből kiolvasom, hogy felderengnek előtte azok az első rosszul exponált fotók, amelyeket Budapesten készítettem rólam. Ezek a sárguló fényképek őrzik emlékemet, az órákat, amikor kilobbantak belőlem a vágyak. Lehet, hogy éppen ott lobbant utolsót, E. I. lakásában, amikor éjszakánként felriadva Maggi levest kerestem, ő pedig fényképezőgéppel a kezében lázálomszerű dadogásomat hallgatta. Méreg rombolta szívemet, ő pedig időnként felemelte a gépet, és megörökítette a múltat. Azokat a szavakat, amelyeket nem értett, amelyekre nem emlékszem, holott kizárólag azok őrzik a titkot, hogyan került testemre a mérge. Ezért sohasem tudom meg, hogy ki és miért akart halálra ítélni, ezzel is elismerem, kizárólag a tudatlanságomnak köszönhetően vagyok kapcsolatban az igazsággal, amely ellen időnként fel lehet lázadni. A fiam kezében bőrönd, inge vasalatlan, úgy tűnik, ő is évek óta ébren van már, akárcsak én. Akar valamit? Vagy csak meglátogatott? Vagy távozik éppen? Bármiként legyen, búcsút vesz tőle, ami azt jelenti, hogy nem mondok el neki mindent, amit fontos lenne tudnia. Jobb, ha nem tudja meg, hogy valamikor bennem is lobogott egy láng, csakhogy én

belenyugodtam, hogy a lázadásra nincs gyógyír, ezért rejtegetem, mint a betegséget. Nem tudom, mibe zuhantam, feleslegesen faggatóztam, hová rohanunk az istenért? Már nem akarok beleszédülni a hitelesség sóvárgásába, annál is inkább, mivel megtapasztaltam, a lemondás a logikai túlzás testvére, ezért inkább ide sáncolom be magam. Hol van, kérdezi tőlem habozva. Ki, kapom fel a fejem. Nem tudom, mondja, és gyermekkorára emlékeztető bizonytalan mozdulatot tesz. Akkor tárta szét így a kezét, amikor azt akarta, hogy szeressék. Sehol, válaszolom neki. Akárcsak számomra, számára is csak az életidegen fotográfiák maradtak fenn a rövid ideig tartó közös történelmükből, egyedül ezek állnak ellen a valóságban megtörtént események vak híreszteléseinek. Csendesen behúzza maga után az ajtót, neszezése elárulja, hogy sokáig álldogál az ajtó előtt, mivelhogy még valamit kérdezni akart.

Az újvidéki pályaudvaron megilletődve szemlélem a tolató villanymozdonyokat, a világ négy sarkából érkező teher szállító vagonokat. Nemsokára érkezik a Meridián Expressz. Egy-egy utazás feltérképezi mindazt, ami nem lehettem, ezért kockázatos utazás, akkor is, ha ezredszer teszem meg ugyanazt az utat. Betérek az ajándékboltba, gondosan kiválasztok egy fehér hamutartót, egy fekete kávéscsészét, mindazt, amit boldogan ajándékoznék F.-nek. A bejáratnál szembeni ekránon villogó számok mutatják a vonatok érkezési és távozási idejét. Dél irányába nem közlekednek néhány napig, mert felrobbantották a vasúti síneket. Kockázat nélkül megtehetik, hiszen egy női táskába elfér annyi robbanóanyag, amennyivel városokat romba lehet dönteni. Céltalan *portable-terrorizmus* leselkedik mindenütt, ahol a Meridián áthalad. Amikor berobog a pályaudvarra, mérlegelni kezdem, valóban akarok-e utazni. Elemenkülni könnyű, csak egy csillogó-villogó szenvedélyt kellene kitalálnom hozzá és némi dölyföt, a maradás balga vakmerősége viszont a tárgyaltalan remény szerelmébe taszít, amivel elismerem, hogy a világ egyik biztos pontján megszűnt a holnap. Nincs lelkerőm felszállni a vonatra, halasztgatom az indulást és a megérkezést, hiszen a kezdet és a cél annyira viszonylagos lett, hogy értelmét veszíti minden mozdulat. Mozdulatlanságom mindenhová begyökereztet. Kezemben szorongatom az ajándékokat, visszatérek a lakásomba, kicsomagolom a holmimat, holott biztos vagyok benne, hogy pár nap múlva mégis elindulok. A kockázat, mint minden más, ami valóságos élményt ígér, úgyszólván a véletleneken múlik immár.

Úgy szeretnék élni, mintha még volna esélyem az egyszerű, dísztelen történetre. De ezeket szétrágták a kor divatos érzései. Vegyem őket sorjába? A kétségbeesés csupán a baklövés szakszerű eszményítése, képmutató cinkosság a szükségszerűséggel, a cinizmus órája viszont elnémítja az értelmet, egyformán szürkére festi a jót és a rosszat. Legyek ironikus, játékos, hazudjak magamnak fensőséges helyzeteket? Vagy éljek a művészetnek? Hogyan, ha magamnak sem tudtam? Legyek kesernyésen fölényes neofrivól? Rágcsáljam a Semmit, lakjak jól a csömörrel? Szégyellem ezeket a változatokat. A lehetőségektől való rettegés, a menekülés elutasítása, a megoldás gyűlölete, sehol semmi szentesitenivaló: ez a fikció ideje. Rendben van, megkötöm az alkut, aláírom a szerződést. Ha már beleszülettem a Balkánba, akkor nem viselkedhetek benne előkelő idegenként, mivelhogy bárhová meneküljek, nem törölhetem ki magamból pecsétjét, amelyet belém égetett. Kacéran repült el felettem az idő, elszántan végigkiboroltam egy zúrzavarba vesző utat, ezért az elsötétedés óráiban élesedjék ki a tekintetem, a kétségbeesés legyen virrasztó, de ne jutalomdíjként részesüljek benne. Inkább kárpótoljon az apró, képzeletbeli dolgok váratlan felmerülése, mint a minap, amikor a belvárosi nagyáruház kirakatában megpillantottam egy dohányzöld-barnás-

zöld színű kockás inget. Nem hittem a szememnek, pontosan erről írtam első regényemben. Sokáig várokztam képzeletem jutalmára. Köszönöm a súlyos terheknek, egyedül ezek segítették elő álmaim megvalósítását, egyedül ezek élesztették ki látásomat. Jellemünk azon a mélyponton szilárdul meg, amikor tudatosul bennünk, hogy nem alkudozhatunk az étellel és nem vigasztalódhatunk a szellem gyógyító erejével egyszerre. Az utóbbtól azért félek, mert nem akarok semmiféle igazolást az étellel szemben.

Immár úgy vándorolnak a népek, hogy a nagyvárosok túlszűfolt befogadótáborokra hasonlítanak. Párizsban, Berlinben, Rómában félreverik a harangokat, nincs többé emberjog, nincs humanizmus. Európa olyan, mint egy klimaxos asszony, aki az Istenre leskelődik, nemes szavakkal vigasztalódik, mert silány tettekkel éli az életét. Ennek árnyékában eltörpülnek néhai szorongásaim. Hol vannak a tegnapi menekültek? Hova kanyarodott a vészterhesen hullámzó boszniai, bácskai menekültáradat? Akik miatt biztonsági zárat szereltem az ajtómrá. Akik ide menekültek, mostanra megtollasodtak. Akik innen elmenekültek, szintén megtollasodtak. Végül is sokaknak szerencsét hozott a nagy balkáni etnikai menstruáció. Csak egy csepp volt mindez a tengerben. Egyedül mi maradtunk hiteles menekültek, akik a balkáni zűrzavarban tévelyegtünk, és sehol sem fogadtak be bennünket. Hová rejtették el a polgárok a fegyvereiket? Megkopott az ég fekete-piros bibora, ragyog a láthatár, de a szemünk sarkából gyanakodva lessük egymást. Csepereg az eső, az urak egyszerre nyitják ki az esernyőjüket, a hölgyek pedig gyengéden beléjük karolnak. Mindenki ugyanúgy, ugyanazt, ugyanakkor. Kezdődik az újvidéki promenád. Most már szégyenkezem a sétányok láttán, de főleg azért szégyellem magam, mert nekem nincs bátorságom egyedül sétálni le-föl, hogy lengessem a kalapomat, és jó éjszakát kívánjak a szomszédoknak. Mintha mi sem történt volna ezekben az években.

Csak egy igazi menekültet ismertem, nem tartott velem a száműzetésbe. A háborús években sokat sétáltunk az újvidéki utcákon. Aztán mintha egy lány fuvallat sodorta volna tova, boldogan engedte át magát az Erinnűszeknek, akik megkínózzák a házuk küszöbét cserbenhagyókat. Nem kérkedett menekült mivoltával, csak annyit mondott, hogy elmegy Párizsba meghalni. Ez volt az utolsó szava, és a Meridiánban infarktus végzett vele. Bizonyára téves vonatra ült, vagy pedig ártatlan szívére hallgatott. Utólag jöttem rá, hogy amikor a szíve rendellenesen kezdett dobogni, akkor döntött a bolyongás, a vándorlás, a kóborlás mellett. Nem volt hajlandó kiszállni a kupéból, rögeszmésen folytatni akarta útját a végtelenségig, mert hiába az értelmünk parancsa, bőrünk alatt hevesen lüktet a vér, és gonosz szenvedélyek ágaskodnak szívünkben. Ha az időnként rám törő harag hatására önkéntelenül a levegőbe lendül a karom, akkor olyasféle érzés vesz erőt rajtam, hogy övele fogtam kezét.

Néhány évvel ezelőtt kivirágzott az élet, és felelőtlenül elképzeltük, hogy békesség borul ránk. Elértük, amit akartunk: a nyugati emberek szörnyűséges unalmát. Ölünkbe hullott anélkül, hogy meg kellett volna változnunk. A halottakat elhantoltuk, az élők pedig bátorságukkal hivalkodnak. Kíváncsi vagyok, ugyan ki fog lemondani a bosszúról.

Gyanakodva felkapom a fejem, ha a megsárgult újságokban találkozom a nevemmel. Bele akartam szólni a történetesorok egyhangú kigyózásába. Le-föl csatangoltam a piszkos Futaki utcán. A kirakatokban a kockás ingeket bámultam. Ravaszul elhintették bennem az érzést, hogy gyanús alak vagyok, holott csak tanácstalan voltam. Lehallgatták telefonbeszélgetéseimet, azt is tudták rólam, amit én nem tudhattam. A ki-

látástalanság fokozta kitartásomat, kudarcaimat képzeletemmel kárpótoltam. Miközben a másik oldalon dörögtek az ágyúk, félelmemet legyőzve kimerészkedtem a Duna-partra. Csak azt akartam, hogy szeressenek. Reményektől elbizonytalanítva felszálltam a Meridiánra, de a Keleti pályaudvaron ugyanúgy éreztem magam, mint az újvidékin. Azt sem tudni, a piszkos pályaudvarok vonzottak jobban vagy a robogó vonatok. Sehol sem éltem valóságosan. Küzdöttem a nyelvel, mint Odüsszeusz a szirénekkal, de nem volt szilárd pont, amihez odakötöztem volna magam. Majdnem úton voltam. Majdnem a Meridiánban. Majdnem mindenhol. Volt még néhány hasonló célkitűzésem, amelyek majdnem megvalósultak.

Aki hisz az Istenben, az megoldotta a legfontosabb paradoxont. Aki nem hisz, az az értelmezés hatalmát választja, vagyis üzetel a paradoxonokkal.

Reggelre talán lesz elegendő akaraterőm arra a gyalázatosan neveléses feladatra, hogy összeszámláljam vétkeimet. Vagy este. Vagy a nap folyamán. Vagy éjszakánként mindig előlről kezdve a felsorolást. Titokban persze, mert erről sem szabad beszélni többé. Szándékom mindedig kudarcba fulladt, mivel makacsul megjelenik előttem Jézus vereségének látványa, amikor a bösz tömeg a színe elé rángatta a mózesi törvények ellen vétő bűnös asszonyt. Nehéz elismerni, de igaz, hogy Jézus kínos vereséggel felérő módon gyakorolt bűnbocsánatot, mondván a tömegnek, az vesse az asszonyra az első követ, aki ártatlan. Erre szétszéledt az igazságtevő nép, ő pedig rádöbbenhetett arra, hogy kiknek a Jézusa volt. Ha akadt volna legalább egy kéz, amely felemeli a követ, akkor bizonyára az asszony megérezte volna a kegyelem szerelmét is. Akkor a Jézus – Jézus maradhatott volna. De így? Beleremegett a névtelen tömeg hazugságba, és kegyelmet osztogatott. Elismerem, legalább szenvedett, és egyedüli érdeme, hogy tudta, hogy miért. Minket még ettől is megfosztott.

Kincseit kínálja az istenverte táj. A kávéházakban a turisták harsányan gesztikulálva kóstolgatják a balkáni különlegességeket. Az utak mentén nyársat sütnék. Nem az öldöklés volt a legborzalmasabb a háborúban, hanem az, ami utána következett. Minden magyarázatom az értelem kárát szolgálná, ezért bágyadt kézmozdulattal letörölöm számról a zsirt. Egy autóbusz fékez a nyársonsült bárány előtt. A fővárosi kar tanárai az értékválságról szóló tudományos konferenciára utaznak. A gazda házibort önt a poharakba, rázendít a fúvószeneke, a tanárok lelkesen dicsérgetik egymást, a tudományos életről csevegnek, a szájuk széléről csurog a zsír, a tanárnők – mint Eliot ladyjei – szerényen mosolyogva főnökeik karjába támaszkodnak, az adjunktusok az asszisztensnők előtt brillíroznak az értékválság ürügyén, a külföldi turisták fényképezik őket. Folyik a vita az írástudók árulásáról. Miféle árulás lehetséges még itt? Kik ezek, kérdezi tőlem az egyik külföldi. Farmerok, mondom, hogy ne kelljen sokat magyarázkodnom. Felkapja a fejét, és gépét kattingatva hosszas okfejtésbe kezd. Lám, mit jelent a természettel való közvetlen kapcsolat? A mindennapi munka? Ez fogja gyógyítani a háborúban megsebzett lelkeket, a természet nyugalma, mondja, és elégedetten fényképezi az ugrabugráló közép-kelet-európai értelmiséget.

A kocsmában nagy kriglikben habzik a sör. A vendégek koccintanak egymással, az egyik csoport rajong az éppen uralmon levő diktátorért, és megvetéssel beszél a halott diktátorokról, a másik csoport viszont lelkesen emlegeti a megboldogult diktátorokat, hogy elegendő erőt gyűjtsön össze magának a jelenlegi diktátor gyűlöletére. Szorgalmasan ismételtgettük a ravasz játékot, amire beidomítottak bennünket. Eddigi tapasztalatainkkal úgysem kezdhünk mást.

Estéknént föltözködöm, mintha sétára indulnék. De valójában megelégednék az-

zal is, hogy elüldögéljek a szemben levő fagylaltárus teraszán, aki olasz receptek szerint készíti portékáját. Nehezen jegyzem meg a fagylaltfajták nevét és ízét, de azt tudom, hogy a diófagylaltot szeretem legjobban. Igazából nem a fagylalt kedvéért járok oda, hanem azért, mert a pult előtt mutogatva alkalmat kapok, hogy emlékezetem megmérkőzzék a tárgyak világával. Meg kell küzdenem az evidenciákkal, hogy megőrizzem emlékezetemben az ezerszer látott dolgokat, színeket, formákat. Felhúrom a cipőm, de nem távozom a lakásból. Gyáva volnék? Vagy elismertem vereségemet? Sztét-vízom a függönyöket, kitéárom az ablakokat, hogy akadály nélkül hatoljon be az ártó virágillatot hozó friss sötétség. Szavamat merném adni, hogy reményeim beteljesültek.

Fogadj be, gonosz világ! Fertőzz meg! Megérdelem, hiszen túlontúl elnéző lettem, és tudomásul veszem a megváltoztathatatlanság tényeket. Nem bízom többé semmiféle szemében. Vagy legalábbis erre törekszem. Jól tudom, hogy szeretőikkel a legbanálisabb kapcsolatuk az érzékiséget legjobban hajszóoló nőknek lesz. Csakhogy annyira félnek ettől a beismeréstől, hogy idegzavarokkal palástolják mindezt. Önsajnálattuk meggyűlölteti velük azt, akit legjobban szerettek, aztán éveken át átkozzák magukat, mert képtelenek voltak önkéntes száműzetésben élni.

Ott születtem, ahol haldoklik az anyanyelvem. Vele együtt játszódik le az én agóniám is. Most értem csak, milyen önpazarló erő gyülemlett fel abban a zsidó értelmiségiben, aki a nemzetállamból kitaszítatva, pusztá dachból az emberiséget akarta megváltani. De mi legyen azzal, aki a kisebbségben is kisebbségi, aki nem lehet zsidó sem, és semmi más, aminek köszönve a megnevezés jelentéstöbblettel ajándékozza meg. Aki akkor lép be Jeremiás kertjébe, amikor mindenki elhagyta azt. Csak az üres kert tátong előtte. Igyekszik valamerre a buja gazban, kitepi az egyik szálát, aztán a másikat. Aztán eltűnik a bokrok között. Akiknek ott kellett volna maradniok, most a kertek emlékére zengik a dalt, hogy feledtessék az igazságot, hogy éppen ők árulták el a kertet. A sznob szalonokban tapsolnak nekik, könnyebb és hálásabb foglalatosság ez, mint eltévedni egy tenyérnyi helyen, amit a bibliai Jeremiás kertnek nevezett, amikor arra szólította fel a hívőket, ne hallgassanak a hamis prófétákra, a szabadulás órája nem fog egyhamar bekövetkezni, de ennek ellenére műveljék kertjüket. Ma mindenki Jeremiásként viselkedik, amint eliszkol a kertből. Aki marad, az reménytelenül gyakorolja az univerzalizmus melankóliáját, nem azt ismételteti, hogy milyen kicsinyke ez a kert, hiszen a gatzengerből semmiféle határt nem lát, csak az elboruló eget.

Pesten átkozom magam, mert egészen más élményeim vannak, mint a barátaimnak. Ez olyan érzést kelt bennem, mintha nem is léteznék. Nem volt egy hazám sem, hanem két képzeletbeli, ezt a kettőt veszítettem el, ami sokkal rosszabb, mintha az ember elveszti egyetlen valóságos hazáját.

Fiatalemberek megrovóan kérik számon rajtam, miért vetettem minden reményemet Európába. Hogy miért rajongtam, amikor ledőlt a berlini fal? Miért hittem naivan a híreszteléseknek, miszerint a gyilkos fegyvereken kívül mást is küld a mesebeli Európa. Jól tudtam, hogy a reménykedés egyik napról a másikra nevetséges lehet, azért, mert egy egészen közönséges délután úgy emeli fel a vizespoharát, mint egy méregkelyhet. Hogy magyarázzam meg nekik, amikor minden remény elapadt, akkor kellett volna még valamilyen szalmaszál, ez volt az én Európám. Az utolsó szalmaszálam. Ne aggódjanak, és ne marasztaljanak el. A gyenge szalmaszál nem képez előttük akadályt. Zúzzák csak össze, nekem akkor is jut, marad belőle egy gombostű nagyságú. Nem állítom, hogy Európa jutalmat osztogatott, nem, soha. Csak megalá-

zott és büntetett. Prométheusznek is csak azért kellett a tűz, hogy aztán gyalázatos körülmények között behódoljon az isteneknek.

A szerelmvágyam taszított az örökös szorongásba. Ha ez is elhamvad bennem, akkor a szorongásra sem lesz szükségem. Pedig mindössze ennyi történt az életemben: egy ajtó váratlanul kicsapódott előttem, egy pillanatra nyitva maradt, és soha többé nem tudtam elmozdulni előle.

Az ablakomból lesem Újvidék csillogó fénymezőit. Annyi dolgot szerettem volna megcsodálni benne, ha már nem volt időm megtapasztalni. Nemcsak időm volt fogytán, bátorságom sem volt hozzá. A tapasztalatszerzés a zökkenőmentes időkben szép melankolikus foglalatosság, viszont a barbár korokban sivár és teljességgel értéktelen szenvedély, hiszen az a kevés, amely akaratunk ellenére ránk zúdul, előbb vagy utóbb neveltségessé tesz bennünket.

Naponta leltárt készítek a lakásomban. Az evőeszközfiókból eltűnedeztek a kések és a villák, a kanalak pedig a használattól már kopottak, foltosak. Némi kárörömöt érzek, mivelhogy túléltem őket, valamiféle gyöngédség ébred fel bennem irántuk. A vasaló, a személtapát, a súrolókefe, lám, kitarzott. Ezek a mindennapi használati eszközök makacsul leegyszerűsítik az élet és a halál dolgait. Az evőeszközök ügyében azonban nem tehetek mást, mint hogy újakat vásároljak. Gondosan számba veszem, melyik üzletbe menjek, és melyik utcán haladva közelítsem meg a kiválasztott üzletet. Legalább egyszer célirányosan járom be a várost. Mint aki éppen ünnepel, egy belvárosi üzletbe térek be, ahol jól szemügyre veszem az üvegpult alá helyezett evőeszközöket. Elhatározom, hogy nem afféle izléstelenül cifra készletet választok ki, hanem darabszámra vásárolok. Az elárusító nő közömbösen megkérdezi, hány kanalat, kést, villát akarok venni. Úgy teszek, mintha magamban számolnék, holott egy régi legenda értelmét szeretném megfejteni, mely szerint az asztalra mindig egy terítéssel többet kell tenni, hogy a Megváltónak is jusson hely. Szeretnék megszabadulni minden önigazolási esélytől, és számlálom magamban, hány tényért készítek elő, tudván tudva, hogy az asztal körül helyüket követelik a tanúk, akik semmit sem láttak, és a bírák, akik semmiről sem tudnak, abból, ami velem kapcsolatos, és pusztán szakmai kötelességből jelennek meg. Szórakozottan helyet foglalnak, és fecsegnek, mivelhogy ez a hivatásuk. Idegen vagyok nekik, mint ahogy ők is idegenek számomra, habár közös asztal mellett ülünk. És közös a nyelvünk. Nem fontos, hogy hányan lesznek, mindez a véletlenül múlik, és azon, hogy hányan lesz éppen szabad ideje kimondani a verdiktumot felettem. Nem vonom kétségbe, hogy ez így van rendjén. Csak azt akarom, hogy eggyel több teríték legyen, mint ahány ők jönnek. Csak egyvalaki jelenjen meg, aki nem ismer, aki sohasem hallott rólam, nem akar sem tanúskodni, sem ítélni, csak azért foglal helyet, hogy együtt várjuk a hajnalt. Hiszen ez az egyetlen, ami még történhet velem. Könnyű dolgom volna, ha tudnám, hogy hányan kívánnak mellettem vagy ellenem beszélni, hányan fognak felettem ítéletet mondani. Akkor megvigasztalódnék a várva várt látogató elmaradása esetén, és azt állítanám, nem a tudásom tévesztett meg, hanem a valóság játszott ki. Ilyen olcsón engedjem át magam a hazugságnak? Nem kérem a sorstalanság ajándékát, ha már az események nem ígérek semmi jót, akkor világos értelemmel megyek elébük, legyenek a következmények kellemetlenek, legyenek bírám felszinesek, ügyesek, találekonyak és befolyásosak, akkor sem fogok magamnak semmiféle igazolást kitalálni. Felvásárolom az egész készletet. A késeket, a villákat, a kanalakat, még új tényérokat is veszek, így játszom ki a múltó időt, hiszen a túlélő egyetlen reménye, hogy sokan és igazságtalanul ítélnének felette,

miközben kitartóan ismételtetnek valamilyen előre megírt banális és ünnepélyesen hangzó szöveget. Így is történik. Szaporodik a vendégsereg, a látogatók az elhivatottak szokásos komolykodásával végigmérnek, és mondják a magukét. És jönnek mindig újak, és mindnek új tányért teszek elébe. Nem aggódom. Aki hisz a Messiásról szóló legendában, az eleve tudja, hogy a legfontosabb látogató nem érkezik meg, de mégis fontos, hogy ennek ellenére maradjon egy felesleges tányér. Vannak, akik egy idő után felkelnek az asztaltól, és dolgukvégzetten távoznak. Jönnek az újak. Csak jöjjenek. Ünnepe ez. Végre hallom a világ hangját. Ebben éltem, ezekben a beszédfoszlatokban, ilyen szaggatott, tudálékos félmondatokban, unalmas utalásokban, agyoncsépeelt fogalmakban. Amikor az utolsó vendég is távozik, előveszem a tiszta tányért, hogy elmossam, mintha csak egyetlenegy vendégem lett volna.

Először a képzelet feleselt az értelemmel. Aztán minden az értelem ellen fordult. A hóhullás csillapodik, kifehéredik a táj, a fagy nem enged fel, márványszerűvé mesíti a látványt. Az értelem jobban csodálkozik, mint a képzelet és az érzelem. Végre magamra találtam!

Nem. Nem kopogtatott az ajtón senki. Nem zaklatnak, nem csalogatnak sehová, nem kényszerítenek semerre. Szabad vagyok. Kitisztítom a cipőm, kivásalom az ingem. Felkészültem a nagy tettekre.

Hol vagyok? Pesten? Újvidéken? Ki tudná ezt pontosan meghatározni?

Megnyugodva tapasztalom, hogy napnyugtakor az ég sárgásbarna, az éppen lehatnyatoló nap pedig néhány percre dohányszínű lesz.

Kora reggel kitérom a szemem. Azt mondom, köszönöm.

Egy kéz megérinti a homlokom. Aztán egy másik. Akik szerettek.

Felemelném az egyik bőröndöt. Nem bírom megmozdítani. Teli van.

„László”, hallom az üres lakásban.

Két fekete hamutartó. Egy nagy fehér teásbögre. Halogénlámpa. Zöld kulai posztó az íróasztalon. Egy forgószelek, szakadozó bútorszöveggel. Rossz öngyújtók. Régi táskák. Iratkapszok. Egy fénykép Görögországból. Akribiát követel a kor.

Néhány tárgy újra eltűnt a szobámból. Lassan kiürül a lakás. A könyvespolcok hézagosságok, néhány üres bőröndöt pillantok meg az üres szoba közepén.

Egy korszak lopakodik ki. Kitérom az ajtót előtte.

Tárva-nyitva minden.